

Die etiese uitsprake van Jesus:
Apokalipties-eskatologies of eties-
eskatologies begrond?

deur

GERHARDUS CORNELIUS JOHANNES NEL

Ingedien as deel van die vereistes vir die graad

DOCTOR DIVINITATIS

in

Nuwe-Testamentiese Wetenskap

Fakulteit Teologie

Universiteit van Pretoria

Promotor: Professor Dr A G van Aarde

November 2001

INHOUDSOPGAWE

VOORWOORD	x
HOOFSTUK 1 VRAAGSTELLING EN PROGRAM VAN ONDERSOEK	
1.1 Hoekom die etiese debat?	1
1.2 'n Nuwe-Testamentiese etiek?	2
1.3 Wat is etiek?	4
1.4 Die keuse van bronne	5
1.5 Program van ondersoek	9
1.6 Die histories-kritiese metodologie	11
HOOFSTUK 2 DIE <i>TRADISIONELE</i> STANDPUNT: 'N ESKATOLOGIESE ETIEK BY JESUS	
2.1 Inleiding	13
2.1.1 Jack T. Sanders	13
2.1.2 Heinz-Dietrich Wendland	15
2.1.3 Wolfgang Schrage	16
2.1.4 J L Houlden	20
2.1.5 Eduard Lohse	21

2.2	Jesus en die Joodse wet	21
	2.2.1 Die <i>tradisionele</i> interpretasie	
	2.2.2 Die nie-eskatologiese interpretasie	
2.3	Die tempel	25
	2.3.1 Die <i>tradisionele</i> interpretasie	
	2.3.2 Die nie-eskatologiese interpretasie	
2.4	Die interpretasie van die dood van Jesus	27
	2.4.1 Die <i>tradisionele</i> interpretasie	
	2.4.2 Die nuwere interpretasie	
2.5	Johannes die Doper	29
	2.5.1 Die <i>tradisionele</i> interpretasie	
	2.5.2 Die nie-eskatologiese interpretasie	
2.6	Die Seun van die Mens	31
	2.6.1 Die <i>tradisionele</i> interpretasie	
	2.6.2 Die nie-eskatologiese interpretasie	
2.7	Koninkryk van God	33
	2.7.1 Die apokalipties-eskatologiese interpretasie	
	2.7.2 Die nie-eskatologiese interpretasie	

HOOFSTUK 3 'N NIE-ESKATOLOGIESE INTERPRETASIE VAN JESUS SE ETIEK

3.1	Die begrip <i>eskatologie</i>	36
3.2	Program van ondersoek	40
3.3	Die interpretasie van tyd: Westers teenoor Mediterreens	40
3.4	Die Jesus van Q en die Jesus van die evangelies	44
3.5	Die institusionalisering van charismatiese gesag	46
3.6	Die voor-Pase en die na-Pase Jesus	48
3.7	Die gelykenisse van Jesus	51
3.8	Koninkryk van God	56
3.9	Die tempel	60
3.10	Die Seun van die Mens	64
3.11	Johannes die Doper	67
3.12	Die kontinuering van 'n "apokalipties-eskatologiese" Jesus	
3.12.1	Ben Witherington	71
3.12.2	John Meier	72
3.12.3	E P Sanders	74
3.12.4	Samevatting	75

HOOFSTUK 4 DIE Q-DEBAT

4.1	Inleiding: Hoekom Q?	76
4.2	Het Q hoegenaamd bestaan?	78
4.3	Die oorsprong van Q?	81
4.4	'n Oorsig oor die geskiedenis van Q-navorsing	
4.4.1	Die tweebronnehypotese	88
4.4.2	'n Eie integriteit	89
4.4.3	Tradisie en redaksie	89
4.4.4	Stratifikasie en fases	90
4.4.5	Wyshêid as genre	92
4.5	Prominente temas in Q	
4.5.1	Koninkryk van God	94
4.5.2	Seun van die Mens	97
4.5.3	Johannes die Doper	104
4.5.4	Tempel	111
4.5.5	Samevatting	119
4.6	Die stratifikasie van Q	
4.6.1	J S Kloppenborg antwoord sy kritici	120
4.6.2	Samevatting	125

4.7	Die etos van Q	
4.7.1	'n Q-gemeenskap?	126
4.7.2	'n Eiesoortige "etos" vir die Q-gemeenskap?	127
4.7.3	Etiese radikalisme	129
4.7.4	Sosiale kritiek	131
4.8	Die betekenis van Q-navorsing	136
4.9	Verkondig Q 'n moralisme?	139
4.10	Samevatting	140

HOOFSTUK 5 KONINKRYK VAN GOD

5.1	Hoekom "Koninkryk van God" in hierdie studie?	143
5.2	Wat bedoel ons met "Koninkryk van God"?	144
5.2.1	"Koninkryk van God" as metaforiese spreke	146
5.3	'n Verkenning van die begrip "Koninkryk van God"	147
5.3.1	Inleiding	147
5.3.2	'n Nabye Oosterse mite	148
5.3.3	Jeremias: "Koninkryk" in 'n ruimtelike sin	149
5.3.4	Burton Mack: "Basileia" – Soeweriniteit, heerskappy en mag	150

5.4	Gevolgtrekking	150
5.5	Bernard B Scott: "Parabele koninkryk"	151
5.6	"Koninkryk van God" in Q	
5.6.1	Arland Jacobson: "Koninkryk van God" as "presentiese denotasie"	154
5.6.2	J Dominic Crossan: 'n Koninkryk van ongerekenes, ongewenstes, anti-patriargaal en anti-familiaal	156
5.6.3	Richard Horsley: "Koninkryk van God" as die "hernuwing van Israel"	161
5.6.4	Resultate	163

HOOFSTUK 6 'N ETIESE ESKATOLOGIE

6.1	Inleidend	165
6.2	Malina se tydskonsep: Westers teenoor Mediterreens	165
6.3	John S Kloppenborg	
6.3.1	Q was oorspronklik wysheidsgerig en propageer 'n transformasie in lewenstyl	166
6.3.2	Die kern is die "Koninkryk van God"	168
6.4	J Dominic Crossan	
6.4.1	Historiese agtergrond	169

6.4.1.1	Die Romeinse Ryk en die Galilese boeregemeenskap	169
6.4.2	Jesus en Johannes die Doper	170
6.4.3	Jesus se nuwe visie: "Koninkryk van God"	171
6.5	Aspekte van 'n "etiese eskatologie"	
6.5.1	Geseënd is die armes	172
6.5.2	Om die eie familie te "haat"	173
6.5.3	Die opdrag en sending	174
6.6	Richard A Horsley	
6.6.1	Die historiese en sosiale konteks van Q	174
6.6.2	Die ideologiese konteks van Q	175
6.6.3	Die "Koninkryk van God" as die "hernuwing van Israel"	175

HOOFSTUK 7 TOEPASSING: 'N ETIES-ESKATOLOGIESE LEES VAN Q 13:18-19 EN Q7:18-20, 31-35

7.1	Inleidend	177
7.2	Die gelykenis van die mosterdsaad (Q 13:18-19)	179
7.2.1	Die <i>tradisionele</i> interpretasie	180

7.2.2	'n Vergelyking van tekste	182
7.2.2.1	Die Markaanse weergawe	182
7.2.2.2	Die Q-weergawe	187
7.2.2.3	Die Tomas-weergawe	189
7.2.3	Die betekenis van die gelykenis van die mosterdsaad	191
7.3	Johannes die Doper se navraag en Jesus se antwoord (Q 7:18-20, 31-35)	195
7.3.1	Die teks van Q 7:18-20, 31-35	195
7.3.2	Jesus en Johannes die Doper	198

HOOFSTUK 8 ASPEKTE VAN DIE ETIEK VAN JESUS

8.1	Inleiding	202
8.2	Wat Jesus se etiek <i>nie</i> is nie	202
8.3	Aspekte van Jesus se etiek	
8.3.1	Jesus se etiek geld in die "hier en nou"	203
8.3.2	Wie is God se kinders in die etiek van Jesus?	206
8.3.3	Vir wie en hoe is God toeganklik volgens die etiek van Jesus?	207

8.4	Jesus se etiek en “subversiewe wysheid”	209
8.5	‘n “Visie vir die Christelike lewe”	212
8.6	Wat beteken dié visie vir ons? ‘n Eietydse toepassing	215
8.7	‘n Slotwoord: Respons op Jack T Sanders	217

BIBLIOGRAFIE	220
---------------------	-----

x

SUMMARY	230
----------------	-----

OPSOMMING	233
------------------	-----

x

VOORWOORD

Ek erken geldelike bystand gelewer deur die Universiteit van Pretoria en die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika.

Ek is groot dank verskuldig aan my studieleier prof A G van Aarde vir sy bekwame en geduldige leiding. Dit was 'n voorreg om oor 'n tydperk van jare heen en deur vele akademiese gesprekke met prof Van Aarde, in kennis en insig te kon groei.

Thea Heckroodt, teologiese vakreferent in die Akademiese Inligtingsdiens by die Universiteit van Pretoria, se hulp was onontbeerlik. Ek gee graag aan haar erkenning.

Die Nederduitsch Hervormde gemeente Hartebeeshoek waar ek sedert 1994 die voorreg het om voltyds predikant te wees, het aan my die ruimte gegee om tyd aan studie af te staan. Ook aan hulle is ek dank verskuldig.

My ouers het my aan die Heer van die kerk en die kerk van die Here voorgestel. Dankie vir geestelike leiding en 'n goeie voorbeeld.

Aan Magda vir onvoorwaardelike ondersteuning en onbaatsugtige liefde en aan Marguerite en Merwe, wat my dikwels die studeerkamer in sien verdwyn, baie dankie. Ek dra hierdie proefskrif aan my gesin op met liefde.

Die grootste dankwoord kom my Hemelse Vader toe vir die begeerte en ongelooflike vreugde om voltyds met die bestudering en verkondiging van die Woord besig te wees.

Gerhard Nel

Pretoria, November 2001.